

**Askerî muhakeme usulü kanununun 34 üncü maddesinin
değiştirilmesine ve 89 uncu maddesine bir fıkra ilâvesine
dair 1/521 numaralı kanun lâiyhası ve Millî Müdafaa ve
Adliye encümenleri mazbataları**

T. C.

Başvekâlet

Muamelât müdürlüğü

Sayı: 6/464

23 - II - 1933

B. M. M. Yüksek Reisliğine

1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 34 üncü maddesinin değiştirilmesi ve 89 uncu maddesine bir fıkra ilâvesi hakkında Millî Müdafaa vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 20-II-933 toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesile birlikte Yüksek huzurlarına sunulmuştur efendim.

Başvekil

İsmet

Esbabı mucibe

Birinci madde:

Askerî mahkemelerin teşkili hususunda kanunun (B) serlâvhası altında cemedilmiş olan maddelerden 30,31 ve 34 üncü maddeler ahkâmı esasıyeyi ihtiva eylesine rağmen tabrikatta bunlardan yalnız 34 üncü maddenin her yerde ve her mntakada tamamıyeti meriyeti bir hayli müşkülât ihdas etmiş kâh sürat adalete, kâh adalet sürate tercih olunmak gibi nazariyatı hukukiye gözetilmiş olmasına rağmen bu bapdaki hükümlerin As. Tz. mahkemesince peyderpey ıslahı vücubu tahassül etmiş ve fakat As. memurlar sınıfına dahil muhtelif kısımlar mensuplarının 1455 numaralı kanunun 3 üncü maddesi mucibince tahsili âliye malik ve sahip olmayanlarının 3 üncü dereceden yukarıya irtikalarına halen imkân kalmamış olmasına ve alelümum memurlardan bazı kısımlarının ise bu derece tahsile malik olmasına rağmen ahkâmı sabıka dairesinde mazharı terfi ve terakki olmaları sebebiyle halen gerçi birinci ve ikinci sınıfta bulunmaktalar ise de bunlar akalli kalil bir derecede ve ekseriya merkezde ve muhtelif bir halde dağınmış olduklarından ledelhace bir mahkeme merkezine izamı zamana ve bir hayli masrafa da mütevakkıf bu ve bazan erkânı askeriyeye ile birlikte muhakemeleri lâzımgelen sınıf fevkindeki askerî memurların muhakemesi esnasında heyeti hâkime meyanında bulundurulacak azanın bu günkü ahkâm dahilinde temini imkânı külliye mefkut bulunmuş olmasında bu hal alelekser mehakimi askeriyedeki davaların faslı rüyet ve intacı sürüncemede bırakılmakta ve bu yüzden hukuku umumiye kadar hukuku şahsiye de haleldar bulunmaktadır. Bu mühim mahzuru izale zmnında her hal ve zaman ve mekânda heyeti hâkimeyi teşkil imkân ve sühuletini temin için lâiyhanın birinci maddesi tanzim kılınmış ve bununla istihdaf olunan gayenin ancak temin olunabileceğine yakın hâsil edilmiş ve bu da esasatı askeriyeye münafi ve mümtaz bir hal ihdas edemeyeceğine kanaat tevlit edecek yegâne bir şekli halden ibaret bulunmuştur.

İkinci madde:

Teşkilâtı esasıye kanununun 46 mci maddesi mucibince her vekil kendi dairei salâhiyeti dahi-

lindeki icraatından ve maiyetinin efal ve muamelâtından münferiden mesul bulunması noktai nazaraından Millî Müdafaa bütçesini ve ordunun zaptu rapt ve intizamı umumiyesini her ne suretle olursa olsun alâkadar eden ve müteessir kılan efalden haberdar olununca 1412 numaralı umumî ceza muhakemeleri usulü kanununun 148 inci maddesinin son fıkrasile mütenazır olarak bu hususta alâkadar eşhas haklarında hukuku amme davasının açılması için Millî Müdafaa vekâletince askerî müddeiumumileri sayılan bilûmum âmiri adlilere emir verebilmesi maksadile ikinci madde tanzim kılınmıştır.

Millî Müdafaa encümeni mazbatası

T. B. M. M.
M. M. Encümeni
Karar No. 13
Esas No. 1/521

11 - III - 1933

Yüksek Reisliğe

6/464 sayılı ve 23 şubat 1933 tarihli Başvekâletin tezkeresile encümenimize gönderilen 1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 34 üncü maddesinin değiştirilmesi ve 39 uncu maddesine bir fıkra ilâvesi hakkındaki kanun lâyihası M. M. Vekili beyin huzurile okunarak müzakere edildi.

Kanun lâyihasına bağlı M. M. Vekâletinin esbabı mucibe mazbatasında tafsilen beyan edilmiş olan mütalea ve kasıtlar encümenimizce de varit görülerek kanun lâyihasının aynen kabulüne karar verildiği arz olunur.

M. M. E. Reisi	M. M.	Kâ.	Aza	Aza	Aza	Aza	Aza
Giresun	Diyarbakir		Cebelibereket	Ordu	Elâziz	Kars	Tokat
<i>İhsan</i>	<i>Kâzım</i>		<i>Naci</i>	<i>Recai</i>	<i>Ahmet Saffet</i>	<i>Muhittin</i>	<i>Hüsni</i>
Aza	Aza	Aza					
Balıkesir	Kırşehir	Urfa					
<i>Enver</i>	<i>L. Müfit</i>	<i>Ali Saip</i>					

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Adliye encümeni
Karar No. 10
Esas No. 1/521

22-III-1933

Yüksek Reisliğe

1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 34 üncü maddesinin değiştirilmesi ve 89 uncu maddesine bir fıkra ilâvesi hakkında Millî Müdafaa vekâleti tarafından hazırlanıp Başvekâletin 23-II-1933 tarih ve 6/464 numaralı tezkeresile Adliye encümenine tevdi olunan kanun lâyihası Millî Müdafaa encümeninin mazbatasile birlikte Millî Müdafaa vekili Zekâi Bey hazır olduğu halde tetkik ve müzakere olundu:

Askerî Adli hâkim ve askerî memurların muhakemelerinin yapılması için askerî mahkemelerin teşkili tarzından bâhis olan askerî muhakeme usulü kanununun 34 üncü maddesinin pek çok yerlerde tamamiyle tatbikına imkân bulunmamasından ve her ne kadar askerî disiplinin mahfuziyetini temin maksadile maznun zabitanı muhakeme edecek mahkeme heyetlerinin sınıf ve rütbeleri derecesi kanunun buna dair maddelerinde tasrih olunmuş ve o meyanda askerî adli hâkim ve askerî memurlar hakkında da bu mülâhazaya göre mahkemelerin teşekkülleri tarzı tesbit kılınmış ise de bu sınıf as-

kerî mensuplarının 34üncü maddedeki şartlara göre bazı ahvalde maznunun mensup bulunduğu sınıftan yüksek derecede mahkemede aza bulundurmanın teşkilât itibarile imkânsızlığı ve teşkilât müsait olsa bile salâhiyetli mahkemenin bulunduğu yerde o derecede aynı sınıftan aza olacak askerî hâkim ve memur bulunmadığından başka yerden izamı gibi her cihetçe mahzurlu külfetleri istilzam ettiğinden mezkûr maddenin değiştirilmesindeki lüzum ve zaruret encümenimizce kabul edilmiştir. Esasta teklifi musip bulan encümen, tatbikatta her türlü tereddüde mahal bırakmamak düşüncesile maddenin yazılış tarzı değiştirilmiştir.

Aynı kanunun 89 uncu maddesine ilâvesi teklif olunan fıkrası da encümence tasvip edilmiştir. Millî Müdafaa vekili vekâlet teşkilâtı vasıtasile yapılan tahkikten veya her hangi bir suretle itlama vâsıl olan bir madde hakkında kanunî takibi müstelzim bir suç bulunduğu kanaat ederse hukuku âmme davası açmak üzere âmiri adlilere emir verilmesi muvafık ve umumî ceza muhakemeleri usulü kanunundaki esaslara da ahenktar bulunmuş olmakla mezkûr fıkranın maddeye ilâvesi kabul edilmiştir. Ancak; bu suretle vekil tarafından verilen emirler üzerine âmiri adlinin de başkaca hazırlık tahkikatı yaptırarak hukuku âmme davası açmak üzere takdir hakkını haiz olması bu hükmün konmasına saik olan mülâhaza ve lüzuma göre caiz görülmeyerek ilâve olunan fıkraya âmiri adlinin bu emir üzerine ilk tahkikatın açılmasını emretmekle vazifedar olduğu dercedilmiştir.

Lâyihanın yukarıda izah edilen sebeplere göre yazılan surette kabulüne encümenimizce ittifakla karar verilmekle Heyeti umumiyeye arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe takdim olunur.

Ad. E. Reisi	M. M.	Kâ.	Aza	Aza	Aza
<i>Mustafa Fevzi</i>	<i>Salâhattin</i>	<i>Yozgat</i> <i>A. Hamdi</i>	<i>Erzincan</i> <i>Abdülhak</i>	<i>Trabzon</i> <i>Raif</i>	<i>Antalya</i> <i>Haydar</i>
<i>Aza</i> <i>Antalya</i> <i>Numan</i>	<i>Aza</i> <i>Osman Niyazi</i>	<i>Aza</i> <i>S. Azmi</i>	<i>Aza</i> <i>Nâzım</i>	<i>Aza</i> <i>S. Sırrı</i>	<i>Aza</i> <i>Edirne</i> <i>Şeref</i>
<i>Aza</i> <i>Refik Şevket</i>					

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 34 üncü maddesinin değiştirilmesi ve 89 uncu maddesine bir fıkra ilâvesi hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — 1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

(Madde 34 — 1 - Maznun askerî memur veya adlî hâkim ise mahkeme, maaşça beraber olan zabıtlar gibi kurulur.

2 - Maznunlar başka başka sınıflardan iseler bunlara ait mahkeme en büyük rütbeli zabıtın rütbesine veyahut en büyük memurun sınıf ve derecesine göre kurulur).

ADLİYE ENCÜMENİNİN TADİLİ

1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 34 üncü maddesinin değiştirilmesi ve 89 uncu maddesine bir fıkra ilâvesi hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — 1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 34 üncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Askerî adlî hâkim ve memurların yalnız veya zabıtlarla birlikte tâbi oldukları mahkemeler

Askerî adlî hâkim veya memurların muhakemeleri maaşça muadilleri olan zabıtların tâbi olduğu mahkemede görülür.

Zabıtların bunlarla iştiraki halinde mahkeme, rütbe, sınıf ve derecesi büyük olan maznuna göre kurulur.

MADDE 2 — 1631 sayılı kanunun 89 uncu maddesine aşağıdaki fıkra ilâve edilmiştir:

(Millî Müdafaa vekili, hukuku amme davası açmak için âmiri adlilere emir verebilir).

MADDE 3 — Bu kanunun hükmü neşri tarihinden başlar.

MADDE 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

20 - II - 1933

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.	Da. V.
<i>İsmet</i>	<i>Yusuf Kemal</i>	<i>Zekâi</i>	<i>Ş. Kaya</i>
Ha. V. V.	Mal. V.		Mf. V.
<i>Ş. Kaya</i>	<i>M. Abdülhalik</i>	<i>Dr. Reşit Galip</i>	
Na. V.	İk. V.	S. İ. M. V.	
<i>Hilmi</i>	<i>M. Celâl</i>	<i>Dr. Refik</i>	
G. İ. V.	Zr. V.		
<i>Ali Rana</i>	<i>Muhlis</i>		

MADDE 2 — Mezkûr 1631 sayılı kanunun 89 uncu maddesinin sonuna aşağıda yazılı fıkra ilâve edilmiştir:

Millî Müdafaa vekili hukuku amme davası açmak için âmiri adlilere emir verebilir. Âmiri adli de ilk tahkikatın açılmasını emreder.

MADDE 3 — Bu kanunun hükmü neşri tarihinden muteberdir

MADDE 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.